

گذری بر قاعده تفسیر به نفع متهم
در پرونده نقد بخشنامه مورخ ۱۳۹۹/۰۳/۱۸ دادستانی کل کشور

دکتر ابوالفضل عامری شهرابی^۱

* تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۴/۰۵ / تاریخ پذیرش ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

چکیده

قاعده عطف به ما سبق نشدن قوانین جزایی به عنوان یکی از اصول مسلم حقوق جزا در نظام حقوقی ایران دارای جایگاه خاصی بوده؛ تا جایی که در اصل ۱۶۹ قانون اساسی هم صراحتاً مورد پذیرش قرار گرفته است. در این راستا قانونگذار در ماده ۱۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ضمن تشریح این قاعده به بیان استثنائات آن از جمله تفسیر به نفع متهم، در شرایطی که قانون جدید از جهاتی مساعدتر به حال مرتکب جرم باشد، نیز پرداخته است. با وجود این مسلمات قانونی، دادستان کل کشور در راستای تفسیری از تصویب نامه مورخه ۱۳۹۸/۱۱/۲۶ هیأت وزیران، با صدور بخشنامه‌ایی در تضاد با قاعده تفسیر به نفع متهم، به مراجع قضایی در محاسبه جزای نقدی دستور داده‌اند تا نسبت به احکام جزای نقدی که اجرای آنها قبل از مصوبه جدید هیأت وزیران شروع شده، تا تاریخ تصویب مصوبه مزبور بابت هر شبانه روز بازداشت معادل چهارصد هزار ریال و از زمان تصویب آن هر شبانه روز معادل یک میلیون ریال محاسبه و منظور نمایند. این شکل از رویه‌سازی قضایی اجرایی در مورد احکام جزای نقدی که اجرای آنها قبل از مصوبه هیأت وزیران شروع شده است با تصریح به لزوم منظور کردن کسر چهارصد هزار ریال به ازای هر شبانه‌روز بازداشت، آشکارا بر خلاف قاعده تفسیر به نفع متهم و معارض با گفتمان عدالت قضایی و سیاست متعالی دادخواهی مساوات محور و تأسی از منطق حقوق بشری اصل تفسیر به نفع متهم می‌باشد. این مقاله رویکرد کلی و محتوای بخشنامه موصوف را مورد نقد و آسیب شناسی قرار داده و بر این پیش فرض مبتنی است که صدور و اجرای چنین بخشنامه‌هایی می‌تواند زمینه ساز کم توجهی به اصول مدرن و مترقی حقوق جزا در قلمرو نظام حقوقی ایران واقع شده و موجبات توسعه رویه‌های اجرایی معارض و برداشت‌های نا هماهنگ از متون قانونی موجود را فراهم آورد.

واژگان کلیدی: عطف به ما سبق نشدن، جزای نقدی، تفسیر به نفع متهم، مجازات اخف.

^۱ معاون دادستان مرکز استان مرکزی، دکتری تخصصی تاریخ و تئوری‌های حقوق و دولت. (نویسنده مسئول)
a_ameri60@yahoo.com